

atıp tutuyorum. Kimin kimi kovaladığı, kimin kimi tuttuğu belli değil. Belki de bir parmak kadar çağa, yunus balığını, belki de bir istavrit, bir kılıçbalığını yutuyordur. Bir kaynaşma, bir kıyamet... Hiçbir şey belli değil. Bir şıkırtı, bir oyun, bir bayram, bir savaş alanı...

Kalafat durmadan karagöz avlıyor, ben durmadan oklaman yemini değiştiriyorum. Fenerin yanındaki martıların acı acı haykırışına kafamı kaldırıncı Sotiri'yi görüyorum. O karanlık, fırtınalı gecelerde umutsuz umutsuz çakan fenerin dibine çömelmiş, cigara tütürüyor.

— Hey, Sotiri! diye bağırıyorum.

— Hop! diyor.

Ben oltayı sarıyor, sandalın küpeşmesine uzanıyorum.

Kalafat:

— Mademki elinden iş gelmiyor. Uyu, uyu! diyor.

Gözlerimi kapıyorum. Rüyama Kalafat karagözlere fırlatıyor, Sotiri fenerin dibinden rüyama tavşanlar sıçratıyor...

Haritada Bir Nokta

Çocukluğumdan beri haritaya ne zaman baksam, gözüm hemen bir ada arar; şehir, vilayet, havalisiimlerinden hemen mavi sahile kayar... Robenson Kruze'yi okumuşumdur herhalde, umuttum gitti. Onun zoruyla mavi boyaların üstünde bir garip ada ismi okuyunca hülyaya daldığımı sanmıyorum. Romanlar yüzünden adaları sevdiğimi pek ummuyorum ama belki de o yüzdendir. Haritada ada görmeyim. İçimdeki dostluklar, sevgiler, bir karıncalanmadır başlayverir. Hemen gözlerimin içine bakan bir köpek, hemen, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber küpeşte tahtaları kararmış, boyası atmış ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kullubeler, kırlangıç ve dülgere balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar sisli bir deniz...

Tabiat, çoğunca dosttur. Düşman gibi gözüktüğü zaman bile insanogluna kudretini ve kuvvetini tecrübe imkânları veren, yüz vermez bir babadır; fırtınasında

kaygısını batırduğu zaman yüzmesini, rüzgârında kü-
lûbenin damını uçurduğu zaman daha sağlamı, daha
hünerliyi bulmayı öğretiyor; canavarıyla karşı karşıya
bıraktığı zaman adale kuvvetini sınıyor. Orada,
dört tarafı suyla çevrili yerde insanların büyük, sağlam
dostluklar, sağlam adaleler, namuslu günler ve geceler-
le birbirlerine sokulmalarını, yardımlaşmalarını bu-
yuran rüzgârlar, fırtınalar, deniz canavarları, kayaları
günlerce haftalarca döven dalgalara ancak tabiatın bu-
yurduğu şekilde yaşanabileceğini; sıkı ve sağlam ada-
lelerin çelimsizlere yardım için; keskin aklın daha köt,
daha mülayim, daha gürtülsüz ve yavaş akla, hatta
aklısıza arkadaşlık için verildiğini; çorbanın çorbasız-
larla taksim edilmek için mis gibi koktuğunu öğreten,
belki de öğretmeden öyle iyi, öyle mübarek anadan do-
ğulduğunu hayal ettiren bir düşünceyle haritalardaki
maviğin ortasında, kocaman kıtaların kenarındaki
büyük denizlerin bir tarafına kondukları adalara
bakar, kurar dururdum.

Yatak odama da bir tane asmışım; geceleyin yat-
madan evvel okuduğum kitaba inannırsam, canım
sıklıkla da gözümü kitaptan kaldırırsam haritaya gö-
züm ilişsin diye. Haritayı görünce bir nokta ada, ada
görünce de hemen fırtınaları, rüzgârları, uğulları,
köpekbalıklarını, sonra birdenbire adanın namuslu in-
sanlarını hatırlayiveririm. Haritada herhangi kargacık
burgacık şekli almış adalara, karasevdalıya kurşun dö-
ken bir ihtiyar kocakarının aklı veya sezisleriyle dalar,
bir şeyler bulup çıkarırın a, daha çok şekilsiz, ancak
bir nokta gibi gözüken adalar merakımı çeker.

Bir gece, ansızın bir motor katranlı bir iskele ye ya-
nasır, ışıkları kan portakalı kırmızılığında yanan ha-

ritadaki nokta adaya çıkıveririm. Hemen üç günlük
sakalı pırl pırl, beyaz, orta yaşlı bir adam yakaları
kalkık, gocuklu bir paltoya gömülmüş yüzüyle güler
yanıma yaklaşır.

— Geldin mi kardeş? der.

— Geldim ağam, derim.

— Artık gitmeyeceksin ya?

— Aah, derim, bir daha mı?.. Bir daha mı?..

— Adamızdan iyisi yoktur.

— Yokmuş ağabey, derim.

— Babam sizlere ömür...

Gözümüz bulanmış, tahta havalisinden hiç gözük-

meyen bahçeli bir eve gireriz. Bir asma çardağı altın-
dan geçeriz.

— Ben bir elimi yüzümü yıkayayım hele... der, eve
girmeden sağ kolda bir çeşme vardır, hatırlayiverir, yö-
nelirim.

Heyecandan, üzüntüden, utançtan titreye titreye,
yüzüme suyu çarpa çarpa yıkanırım. İki üç kişi boy-
numa sarılır. Konuşlar seslenir. Ürkütülmüş tavuklar
bağırır, anam ağlar, ağam ekmek keser, bacım bardağı
doldurur, ben duvardaki ağları seyre dalarım.

— Hava bugün lodos muydu ağabey? derim.

— Başlatken lodos başladı. İkinciye doğru batıya
çevirdi. Şimdi batı karayelden esiyor ama çevirecek,
karayele çevirecek.

— Sonu kar mıdır ağabey karayelin?

— Geldiğin yerlere kar, amma bize pek yağmaz...

Sen nasılsın bakalım? Rengin iyi maşallah!

— Çok şükür ağabey!.. Köy nasıl?

— Bildiğin gibi gardaş! Hep öyle... Çocuklar iskam-

bile dadandı, başka bir kusurcuları yok.

— Parasına mı oynarlar ki?

— Yok be anam! Para nerede ki, parasına oynasınlar. Balığa oynarlar, misinasına oynarlar, çaparisine oynarlar, olta iğneciğine oynarlar. Hele bir oynayagörünler parasına da...

Hani Frenklerin "L'enfant prodigue" dediikleri bir oğlan vardır. Ben o çocuğumuşum; israftan, delilikten, serserilikten dönmüşüm gibi olurum yatağımın içinde. İşığı söndürmeyle uykumun başlangıcı arasına güneşli bir sabah, kayıklar, bütün bir balıkçı köyü halkı dolur. Kalkık uçları çiçekle balık resimli çifte kayıklar bir anda uzaklaşır.

Bugün deniz, yüz veren bir anne gibidir. Bu kadar etmemeli, bu kadar yüz vermemeli, bu kadar ışıktı, bu kadar sakın, bu kadar lastik çizme gibi pırl pırl olmamalı deniz. Bunun yarını var. Dalga, kırık cam parçaları gibi keskin ve soğuk vurduğu zaman olacak, o canavar şu baştan girip kıçtan çıkacak.

İşte çocukluğumun ve ilk gençliğimin haritalarındaki adalar beni, sonunda bir gün özlediğim gibi bir adaya tesadüfen bırakıverdiler. Yaşam orta yaşı bulmuştu ama, nihayet asıl yuvama dönmüştüm. Sanki on dört yaşında sarışın bir oğlanken basıp gitmişim. Bir motor beni alıp büyük şehirlere götürmüştü. Yaşamıştım. Cebim para görmüştü. Kadın görmüştüm. Şehvet tatmıştım. Kumar görmüştüm. Hırsızlık, mahpushane görmüştüm. Kerhane görmüştüm. Yankesicilerle, hırsızlarla arkadaşlık etmişim. Sulanmışlar, sulanmıştım. Açı yatmıştım. Para çalışmıştım. Irza geçmişim. Sevmiş sevilmemiştim. İşte bitkin, işte yorgun, işte hepsini hepsini yitirmiş, gittiğim motorla yine geri dönmüştüm.

* "Harika çocuk." Ancak yazar 105. sayfada "müsrif çocuk" şeklinde açıklıyor.

Şimdi namuslu insanların arasında başım önüne eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, körtülüğü göz kırışından anlayınca cesaretten canavar kesilecek bir insan haliyle sessiz, sakın, ağzına vur Tokmasını al bir halde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrünün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahiyar biirecektim.

Sonbahar uzun ve güzel geçti. Çardaklardaki yapıtlar kırmızının en son haline doğru ağır ağır kızara kızara, kırmızının renk oyunları içinde, düşmeden evvel ne kadar sallanıp durdular.

İnsanlara ağır ağır sokulmaya çalışıyordum. Babadan kalma ev, ananın sayesinde gütrül gütrül işliyordu. Benise, orada kafamı kuma sokmuş devkeşu gibi oldum önce. Artık bütün günümü ve gecemi burada geçirecektim. Etrafımı çeviren insanların hepsini kendimden çok iyi, çok namuslu, hani demin söylediğim evine dönen "müsrif çocuk" ruhuyla seyreliyordum. Niyetimin yazı yazmak bile değildi. Balığa çıkacaktım. On kuruşa kahve, yirmi kuruşluk Köylü sigarası içecektim. Kaybetliğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, safveti, dostluğu, alımlarını, sesizliği yenden bulacak; belki yeniden bir adam olmasam bile bir temiz hayatın içinde hayran, meys ve mahcup ölmü bekleyecektim. Akılma ara sıra esen yazı yazmak arzusunu, arzusunu değil kötü huyunu, bu tek kötü huyu muvaffakiyetler, şöhrerler düşünmeden "Düşünürsen Allah canımı alsın!" düşüncesiyle yenden bulabilirsen, kalemsiz kâğıtsız dağlara fırlayacak, balığa çıkacaktım. Yazmayacaktım. Biliyordum ki, insanlar beni pek sevmeyeceklerdi. Bir adam ki onlar gibi degildir. Balığa çıkacak olsam, "Koca evi barkı var. Ne

bok yemeye balığa çıkar? Deli midir nedir? Pay da almaz” diyeceklerdi. “Baba firmı has çıkaran enayi, çalışmıyor, bereket ki anası var, yoksa satar savar, sürünür” diyeceklerdi. Hiçbir zaman yeniden damla damla, dakikaları duya duya, sıkla patlaya; rüzgârı, balığı, denizi, ağı seve seve, ölümü beklemediğimi bilemeyeceklerdi.

Ne zararı vardı. Ben onları hayalimde adanın insanlarıyla ölçe ölçe, en büyük kusurlarını müsamahasızlıklarında bularak mahcup sevecek; bir sigara, bir adaçayı, bir kâğıt oyunuyla rüzgârlı günü bitirdikten sonra yatağıma yeni doğmuşçasına günahsız, hatraları kova kova; iyileri, kahramanları, namusluları, hak yemezleri, alımleri ile sert tabiatıtan kavgaya ve dostlukla ekmeğini çıkararak, birbirlerine fedakârlıklar ederek yaşayanları seyiden duyduğum hazla derin ve rüyasız bir uykuya dalacaktım. Sabahleyin yine rüzgârlarla, yağmurla uyanacaktım. Camları buğulu bir kahvenin içinde elleri nasırlı, yüzleri güneş ve rüzgârla çizgili insanların arasında, bugünü de bir günah, daha doğrusu bir kötülük işlemekten bitirecektim.

Onların arasına seyrici sıfatıyla sessizce karışarak oldukça mesut yaşadım. Şehre bile inmiyordum. Her şey tahayyül ettiğim gibiydi. Yalnız pay meselesinde çirkin hadiseler geçtiğini işitiyor, onu da duymamazlığa geliyordum.

Bir sabahı. Kayık, hüiyalarındaki gibi balıktan dönmüştü. Çevaleler* vapura verilmişti. Şimdi ağları denize çarpa çarpa yıkıyorlardı.

Balıkhane de hiç tutmayan, fiyat bile verilmeyen on on beş dülgere balığı kayığın küpeştesinde hâlâ

canlı, ince, zar gibi kanatlarıyla titreşiyorlardı. Biraz sonra, işlerini bitirmiş olacaklar, hepsi orta parmaklarına birer dülgere balığı takarak çekip gideceklerdi. Umduğum gibi dülgere balığı çorbası çok evlerde tütecekti.

Kayığı temizleyenler sekiz kişiydi. Yedisini bizim adandand. Sekizincisi zayıf, sarı, hastalıklı adamı hiç görmemiştim. Ne kadar dostça, ne kadar içten bir sevgiyle çalışıyordu.

Balığın bol çıkmaya başladığı duyulduğu zaman, dışarıdan da insanlar gelirdi. Dışarıdan ırba katlanlar pay almazlardı. İrip tayfası ile reis, gönüllerinden ne koparsa o kadar balık verirdi kendilerine.

O adam da bir dülgere balığı alabilmek, bu balığı hak edebilmek için elinden geleni yapıyordu.

Nihayet iş bitti. İki büyük dülgere balığını reis kış altına attı. Tayfalarından birine:

— Bunu bize götür sonra, dedi, ötekilerini pay yap. Üçer tane alanlar oldu. Dışarıdan gelen bir tane versinler diye bekledi. Yüzünde tatlı bir gülümseme ve çalışmaktan doğabilmiş hafif bir kırmızılık vardı. Bu kırmızılık, pay dağıtan adamın elinde tek balık kalıncaya kadar adamın yanagında durdu. Sonra birdenbire uçtu. Yüzündeki gülümseme önce tehlikeli bir halde dondu. Sandım ki böyle, bütün ömrünce böyle donuk bir tebessümle kalıverecek adam. Etrafına bakındı. Gülümseme birdenbire yüzünde bir meyve gibi çürüüyverdi. Gözleri hayretle büyüdü. Son balığı kıştıktaki adam rıhtıma fırlatmıştı. Adamın yüz ifadelerini neredeyse yine eski temiz, memnun halini, taze meyve halini alıverecekti. İki adım attı. Elini balığa doğru uzatmak üzere eğildi. Ama ötekilerden, başparmağına

* Tutulan balıkların konduğu sepet.

irisinden bir tane dülger balığı takmış birisi kocaman çizmeli ayağını dülger balığının sırtına bastı.

— Ne o? dedi, hemşerim. Dur bakalım. Dağdan gelip bağdakini kovmayalım.

Adam elini çekti. Bir şey söylemedi. Söyleyemedi. Söyleyecek halde değildi. Rıhtım kahvesine doğru yürüdü. Dışarıdan kahve önündeki seyircilerden biri selendi:

— Bırak yahu! O adam da çalıştı. Veriver bir tane, ne olur? Kalkmış nelerden gelmiş işte.

— Ne yapalım gelmesinler. Kırmızı götüyle davet mi ettik biz onları? O balığın bir iki buçukluğu var. Balık çıkmadığı zaman yavaşmıyorlar ağı temizlemeye hiç. Yağma yok hemşerim!

Kayıktakilerden hiçbirisi kalkıp da:

— Ayıptır yahu, ver adama, demedi.

Bir ikisi, en umduklarım konuşacak gibi oldular. Bekliyordum. Şimdi umduklarımdan birisi payına düşen balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak diye beledim. Reis kahvenin önünde kahvesini öttürüyor, kayığın asıl tayfasına keyifle bakıyordu.

Hadiseye karışan adam:

— Ayıptır yahu, dedi, ayıp!

Bu sefer konuşacaklarını, hatta paylarına düşen balıklardan en küçüğünü fırlatacaklarını sandıklarından biri:

— Sen karışma bakalım babalık! Fazla söylenmeye başladın. Ayıp ne demek? Ayıp yorgan altında.

— Babanızın malı mı bu deniz sizin?

— Onun babasının malı mı?

— Değil ama, gelmiş kayığınızda çalışmış bir kere.

— Kim gel de çalış demiş ona, gelmeseydi.

Balık verilmemiş adam, kahvenin bir iskenlesine çökmüştü. Kahveci başına dikilmişti. Kahveciye:

— Kalkacağız, kalkacağız, dedi.

Ayağa kalktı. Kendisi için laf işitmiş adama:

— Zararı yok hemşerim, dedi, zararı yok. Vermesinler, istemez...

Gözükten vapura doğru yürüdü. Küçük adamlarla bir şarho gibi seğirterek uzaklaştı.

Söz vermişim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da, bir hırstan başka neydi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim. Hurs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemî yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.

Adı sağır len yavaş